

Seutukuntien kotoutumisohjelma

2025 - 2027

Ii | Kempele | Liminka | Lumijoki | Muhos | Tyrnävä

Sisällys

JOHDANTO	2
1. KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ	3
2. KOTOUTUMISEN EDISTÄMINEN	4
3. KUNNAN VALTIOLTA SAAMAT KORVAUKSET	5
4. KUNNISSA ASUVAT ULKOMAALAISET	6
4.1 Lumijoki	6
4.2 Liminka.....	6
4.3 Kempele	7
4.4 Tyrnävä.....	7
4.5 Muhos	7
4.6 Li	7
5. MAAHANMUUTTAJIEN PALVELUT KUNNISSA	8
5.1 Maahanmuuttajien ja pakolaisten vastaanotto kuntaan	8
5.2 Palvelutarpeen arviointi	8
5.3 Kotoutumissuunnitelma	8
5.4 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio	9
5.5 Toimeentulotuen myöntäminen ja kelan etuudet	9
5.6 Yhteistyön toiminnan koordinointi.....	9
5.7 Tiedottaminen ja konsultointi	9
5.8 Sosiaali- ja terveystalvet	10
5.9 Vanhusten ja vammaisten palvelut	10
6. SIVISTYSPALVELUT	11
6.1 Opetuspalvelut / valmistava opetus.....	11
6.2 Maahanmuuttaja- ja pakolaislasten varhaiskasvatus.....	11
6.3 Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen palvelut	12
6.4 Aikuisen maahanmuuttajan opiskelu- ja työllistymispalvelut	12
7. KOLMANNEN SEKTORIN TOIMINTA	14
LIITE 1	15

JOHDANTO

Tämä kuuden kunnan kotoutumisohjelma on laadittu 1.1.2025 voimaantulevan kotouttamislain mukaisesti (681/2023). Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä osaamista ja työelämävalmiuksia. Lisäksi tavoitteena on edistää aiempaa paremmin yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja tasa-arvon toteutumista. Kuntien vastuu maahanmuutosta lisääntyy ja uuden lain myötä haluamme kunnissa edistää laadukkaiden kotoutumispalveluiden saatavuutta sekä korostaa yhteistyötä kotoutumista edistävien toimijoiden välillä.

Tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Lakia sovelletaan myös Pohjoismaan kansalaiseen, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity siten kuin Pohjoismaiden välillä väestön rekisteröinnistä on sovittu (681/2023 2§).

Kotouttamislain lisäksi kotoutumisohjelman laadintaa ohjaa yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), jonka mukaan viranomaisen tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Viranomaisten tulee erityisesti muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautuneisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

1.1.2025 alkaen kunnilla on kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Kunta vastaa sekä työttöminä työnhakijoina että työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisen edistämisestä. Työnhakijoina olevien kotoutujien palvelut järjestetään työllisyysalueella. Työvoiman ulkopuolella olevien palvelujen järjestämisestä vastaa kunta, joka voi päättää, mihin palvelut hallinnollisesti sijoittuvat ja miten ne organisoidaan. Työvoiman ulkopuolella oleville kotoutuja-asiakkaille suunnattuja palveluita voidaan toteuttaa myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Kotoutumisohjelma on kunnan järjestämä maahanmuuttajan alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Kotoutumisohjelmamme sisältää:

- osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin
- kotoutumissuunnitelman
- monikielisen yhteiskuntaorientaation
- kotoutumiskoulutuksen
- kielitestauksen
- muut koulutukset ja palvelut
- ohjauksen ja neuvonnan

Tämä kuuden kunnan kotoutumisohjelma on suunniteltu vuosille 2025–2027 ja se korvaa kuntien aiemmat kotouttamisohjelmat. Vuoden vaihteessa tulee useita lakimuutoksia: kotoutumislain lisäksi työllisyyspalveluiden toteuttamisvastuu siirtyy vuoden 2025 alusta kunnille. Näiden lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden palvelut ovat siirtyneet kunnilta hyvinvointialueelle 1.1.2023.

1. KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Kotoutumisohjelma on kunnan järjestämän kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Kotoutumisohjelman sisältämät palvelut tukevat arjen kansalaistaitoja sekä osallistumista järjestötoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan.

Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa.

Kotoutumissuunnitelma on yksilöllinen kotoutumisen edistämiseksi laadittava suunnitelma, jossa kerrotaan kotoutumisen tavoitteista, palveluista ja palveluihin osallistumisesta. Kotoutumissuunnitelman tarkoituksena on edistää henkilön mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Kotoutumissuunnitelman laatiminen edellyttää oleskelulupaa, oleskeluoikeuden rekisteröintiä, oleskelukorttia tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröintiä. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös alaikäiselle tai perheelle. Kotoutumissuunnitelma perustuu kotoutumislakiin (20-21§).

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka tarkoittaa kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä muuttoperusteesta riippumatta. Maahanmuuttaja on henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai oikeudella.

Työperusteinen maahanmuuttaja on henkilö, joka on tullut Suomeen työn vuoksi. EU:n ulkopuoliset kansalaiset tarvitsevat työntekijän/elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan.

Pakolainen on YK:n määritelmän mukaan henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Kotouttamislaissa pakolaisiksi rinnastetaan turvapaikan hakijat, jotka ovat saaneet oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella tai tietyillä muilla perusteilla.

Paluumuuttaja on ulkomailla asunut henkilö, joka muuttaa takaisin synnyinmaahansa. Inkerinsuomalaisilta paluumuuttajilta vaaditaan, että heidän vanhemmistaan tai isovanhemmista kaksi ovat olleet suomalaisia.

Toisen sukupolven maahanmuuttaja on Suomessa syntynyt maahanmuuttajan lapsi.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle on myönnetty pakolaisstatus YK:n pakolaisasiain toimiston puolesta, ja hän saa puu maahan Suomen eduskunnan määrittelemän pakolaiskiintiön puitteissa.

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikan saadessaan turvapaikanhakija saa pakolaisstatuksen. Turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan esimerkiksi humanitaarisin perustein tai suojelun tarpeen vuoksi. Turvapaikanhakijat eivät ole kunnan kotouttamisohjelman piirissä ennen oleskeluluvan saamista.

Kansainvälistä suojelua saava on henkilö, joka on saanut pakolaisaseman tai oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella.

Vastaanottokeskus on paikka, joka tarjoaa asuinpaikan turvapaikkaa hakeville. Vastaanottokeskus järjestää lakisääteiset vastaanottopalvelut turvapaikanhakijoille.

2. KOTOUTUMISEN EDISTÄMINEN

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti. Kotoutumislain mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämistä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla.

Kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen peruspalvelut ovat myös maahanmuuttajien saavutettavissa. Kunnassa on myös oltava tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Kunnan on tarvittaessa annettava maahanmuuttajalle tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, palvelu- ja koulutusjärjestelmästä, työelämästä sekä maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa (681/2023 10§).

Maahanmuuttajan kotoutumisen alkuvaiheen palvelut, palveluiden vastuutahot sekä palveluihin liittyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa kuvataan kotoutumishjelmassa. Kotoutumisen palveluiden tavoitteena on edistää maahanmuuttajan työllisyyttä, yrittäjyyttä, osaamista ja työelämävalmiuksia. Kotoutumishjelmalla pyritään tukemaan myös työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajien osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kotoutumishjelman palvelut tukevat arjen kansalaistaitoja sekä osallistumista järjestötoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan.

Lakisääteisiä kunnan kotoutumisen edistämisen palveluita ovat ohjaus ja neuvonta, osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumissuunnitelmassa sovittavat kunnan kotoutumispalvelut. Lisäksi kunnan vastuulla on kiintiöpakolaisten ja turvapaikkamenettelyssä oleskeluluvan saaneiden kuntapaikalle ohjattavien kuntaan muuton tukeminen sekä alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta. Yleisen ohjaus ja neuvontapalvelun osalta on huomioitava, että se on suunnattu kaikille maahanmuuttajille.

Kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille laissa tarkoitettut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää kuntien, työllisyysalueen ja palveluntuottajien välisenä yhteistyönä. Kunnan on huolehdittava myös oman henkilöstönsä osalta kotoutumisen osaamisen kehittamisestä.

Kunnissa kotoutumista pyritään edistämään:

1. tiedottamalla maahanmuuttajille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa
2. tiedottamalla maahanmuuttajia saatavilla olevista palveluista sekä tavoittamalla ja ohjaamalla heitä palveluiden piiriin; lapsilla on lainsäädännön nojalla erityinen oikeus opetukseen ja erityiseen suojeluun
3. tukemalla maahanmuuttajien suomen kielen opiskelua
4. kannustamalla kuntalaisia ottamaan maahanmuuttajia mukaan tavanomaiseen elämään sekä yksilö- että yhteisötasolla, kolmannen sektorin toimijat ovat aktiivisesti mukana toiminnassa
5. osallistamalla maahanmuuttajia yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään kantaväestön kanssa tasavertaisesti ottaen kuitenkin huomioon kunkin omat kyvyt ja mahdollisuudet
6. tiedottamalla kuntalaisille maahanmuuttajien asioista, elinoloista sekä kulttuurista ja näin luomalla edellytyksiä suvaitsevaisen ja monikulttuurisen yhteisön kehittymiselle

3. KUNNAN VALTIOLTA SAAMAT KORVAUKSET

Laskennallista korvausta maksetaan kunnille ja hyvinvointialueille. Laskennallinen korvaus on tarkoitettu kunnalle lähtökohtaisesti kunnan kotouttamishjelmassa mainittuihin kotoutumista edistävien ja tukevien palveluiden ja toimenpiteiden järjestämiseen ja kehittämiseen. Laskennallisella korvauksella voidaan toteuttaa kunnassa kotoutumista tukevaa toimintaa, kuten sivistys-, kulttuuri-, nuoriso- ja vapaa-ajan toimintaa sekä osallisuutta edistäviä ja rasismiin ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä ja palveluita.

Laskennallista korvausta on maksettu hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä. Laskennallisen korvauksen ei kuitenkaan ole tarkoitus kattaa kaikkia kotoutumista edistävien sote-palveluiden kustannuksia, koska hyvinvointialueen tehtävänä on tarjota sote-palveluita kaikille alueellaan asuville henkilöille yhtäläisesti.

Laskennallista korvausta maksetaan seuraavasti kunnille:

- 7 vuotta täyttäneen henkilön osalta 1 955 euroa vuodessa ja
- alle 7-vuotiaan henkilön osalta 6 503 euroa vuodessa.

Hyvinvointialueille:

- 7 vuotta täyttäneen henkilön osalta 345 euroa vuodessa ja
- alle 7-vuotiaan henkilön osalta 342 euroa vuodessa.

Laskennallista korvausta maksetaan kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisista henkilöistä. Laskennallista korvausta on maksettu 1.3.2023 alkaen kunnille ja hyvinvointialueille myös tilapäistä suojelua saavista henkilöistä, joilla on kotikunta.

Laskennallista korvausta maksetaan yleensä kolme vuotta. Pakolaiskiintiössä Suomeen otetuista henkilöistä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta. Neljän vuoden korvausaika koskee myös kiintiöpakolaisen perheen yhdistämisen kautta Suomeen saapunutta perheenjäsentä.

Laskennallinen korvaus maksetaan kunnalle ja hyvinvointialueelle automaattisesti kuukausittain ilman erillistä hakemusta kotoutumislain (1386/2010) 2 §:n 2 ja 3 momentin henkilöpiiriin kuuluvista henkilöistä, joilla on:

- korvausaikaa jäljellä
- kotikunta rekisteröity väestörekisteriin

lukuun ottamatta ihmiskaupan uhreja, joista kunnan ja hyvinvointialueen tulee hakea laskennallinen korvaus erillisellä hakemuksella.

Korvaus maksetaan kuukausikorvauksena sille kunnalle, jonka asukkaana korvauksen piiriin kuuluva henkilö on kuukauden ensimmäisenä päivänä ja sille hyvinvointialueelle, jonka alueeseen kyseinen kunta kuuluu.

4. KUNNISSA ASUVAT ULKOMAALAISET

4.1 Lumijoki

Lumijoelle saapuneista maahanmuuttajista suurin osa on tilapäisen suojelun oleskeluluvan perusteella saapuneita Ukrainan pakolaisia. Lumijoella oli 31.12.2023 väestörekisterikeskuksen tilaston mukaan 2033 asukasta, joista ulkomaalaistaustaisia oli 86 henkilöä eli 4,2 % väestöstä.

Vuonna 2022 Ukrainan sota kasvatti Lumijoelle tulleiden ukrainalaisten määrää. Lumijoella on aiemmin ollut paljon työperäistä maahanmuuttoa sekä kausityöntekijöitä. Sodan myötä myös kausityöntekijöiden perheitä ja sukua on tullut Lumijoelle tilapäisen suojelun turvin. Ukrainasta saapuneista enemmistö on saanut kotikuntastatuksen 2023 vuoden aikana Lumijoelle.

Lumijoen kunta hoitaa maahanmuuttajien ohjauksen ja neuvonnan, palvelutarpeen arvioinnit ja kotouttamissuunnitelmat itse omana palveluna.

4.2 Liminka

Ulkomaalaisten määrä on tyypillisesti ollut Limingassa varsin vähäinen. Limingan kunnassa oli vuoden 2023 lopussa 10 256 asukasta, joista ulkomaalaistaustaisia oli 64 eli 0,6 % väestöstä. Suurin osa ulkomaalaistaustaisista on ukrainalaisia, joita kunnassa oli vuoden 2023 lopussa 21. Vieraskielisiä kunnassa oli 107 eli 1,04 % väestöstä.

Limingan kunta ostaa Lumijoen kunnalta maahanmuuttajien palvelutarpeen arviointia sekä heidän kotouttamissuunnitelmiansa laatimis- ja tarkistamispalvelua. Sopimus on voimassa toistaiseksi. Limingan kunnalla on voimassa oleva sopimus ELY-keskuksen kanssa kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Sopimus päivitetään vastaamaan 1.1.2025 voimaan tulevaa kotoutumislakia.

4.3 Kempele

Kempeleessä oli 31.12.2023 väestörekisterikeskuksen tilaston mukaan 19 514 asukasta, joista ulkomaan kansalaisia oli 162 henkilöä eli 0,8 % kunnan asukasluvusta. Ulkomaalaisten osuus kasvaa jonkin verran muuta väestönkasvua nopeammin – vuonna 2010 heidän osuutensa kuntalaisista oli 0,57 %. Vieraskielisiä kuntalaisista on 1,4 %. Kempeleläisissä kotitalouksissa puhutaan vieraista kielistä eniten venäjää, thaita, vietnamia ja turkkia.

Kempeleen kunta ostaa Lumijoen kunnalta maahanmuuttajien palvelutarpeen arviointia sekä heidän kotouttamissuunnitelmien laatimis- ja tarkistamispalvelua. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

4.4. Tyrnävä

Tyrnävällä oli 31.12.2023 väestörekisterikeskuksen tilaston mukaan 6 525 asukasta, joista ulkomaan kansalaisia oli 0,8 % kunnan asukasluvusta. Ruotsinkielisiä oli 0,2 % väestöstä. Tyrnävällä vieraskielisiä oli vuonna 2023 yhteensä 65. Tyrnävän kunta hoitaa maahanmuuttajien palvelutarpeen arvioinnit ja kotouttamissuunnitelmat itse osana peruspalveluja.

Tyrnävän kunnalla on voimassa oleva sopimus ELY-keskuksen kanssa kuntaan ohjaamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

4.5 Muhos

Muhoksella oli 31.12.2023 väestörekisterikeskuksen tilaston mukaan 8 827 asukasta, joista ulkomaan kansalaisia oli 93 henkilöä eli 1,1 % kunnan asukasluvusta. Ruotsinkielisiä oli 0,1 % väestöstä, vieraskielisiä 1,6 %. Vieraskielisissä kotitalouksissa puhutaan tilastojen mukaan venäjää (29 hlö), vietnamia (18 hlö), viroa/eestiä (18 hlö), englantia (14 hlö) ja thaita (11 hlö).

Muhoksen kunta hoitaa maahanmuuttajien ohjauksen ja neuvonnan, palvelutarpeen arvioinnit ja kotouttamissuunnitelmat itse omana palveluna, tarvittaessa kuntarajojen ylittävällä, kuntien välisellä yhteistyöllä. Maahanmuuttotyön yhdyshenkilönä toimii väliaikaisesti kunnanjohtaja ja työllisyyskoordinaattori, kunnes työllisyyspäällikkö on nimetty.

4.6 Ii

Iissä oli 31.12.2023 väestörekisterikeskuksen tilaston mukaan 9766 asukasta, joista ulkomaan kansalaisia oli 57 henkilöä eli 0,6 % kunnan asukasluvusta. Vieraskielisiä oli 88, joka on 0,9 % väestöstä. Ulkomaan kansalaisten määrä Iissä on kasvanut maltillisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Iin kunta ei tällä hetkellä vastaanota pakolaisia.

Iin kunta hoitaa maahanmuuttajien ohjauksen ja neuvonnan, palvelutarpeen arvioinnin ja kotouttamissuunnitelman laatimisen itse omana palveluna ja tarvittaessa kuntarajojen ylittävällä, kuntien välisellä yhteistyöllä. Kotoutumisen yhdyshenkilönä toimii tehtävään nimetty työllisyyspalvelujen omavalmentaja.

5. MAAHANMUUTTAJIEN PALVELUT KUNNISSA

5.1 Maahanmuuttajien ja pakolaisten vastaanotto kuntaan

Kunnassa on nimetty maahanmuuttajien ja pakolaisten asioista vastaava henkilö. Maahanmuuttajia tulee kuntaan työn, avioliiton tai jonkun muun syyn takia ennakoimattomasti. Näiden yksittäisten henkilöiden tai heidän perheidensä kotouttamisesta vastaavat kunnat yhdessä verkostotoimijoidensa kanssa. Hyvinvointialue vastaa maahanmuuttajien tarvitsemista sosiaalipalveluiden järjestämisestä vuoden 2023 alusta alkaen.

Pakolaisten osalta ELY-keskus tiedustelee, voiko kunta vastaanottaa pakolaisen. Jos vastaus on kunnasta myönteinen, ELY-keskus lähettää kuntapaikkailmoituksen kuntaan, joka ohjautuu maahanmuuttotyön yhdyshenkilölle. Maahanmuuttotyön yhdyshenkilö auttaa asunnon saannissa ja tarvittaessa asunnot kalustetaan valmiiksi ennen asiakkaan muuttoa. Vapaaehtoiset voivat auttaa mm. keräämällä lahjoitustavaroita. Kuntaan muuton jälkeen ensimmäisinä päivinä avustetaan käytännön asioissa: opastaminen, pankkitilin avaaminen, ajanvaraus Kelalle, vapaaehtoisten tuen järjestäminen, koulun tai päivähoiton aloittaminen ja työllisyyspalveluihin yhteyden saaminen.

Muut kuin pakolaisstatuksen saaneet turvapaikanhakijat voivat ohjautua kuntaan asumaan myös muita teitä esim. työnantajan kautta. Kunta vastaa kaikkien maahantulijoiden ohjauksesta ja neuvonnasta.

5.2 Palvelutarpeen arviointi

Kunnat järjestävät palvelutarpeen arvioinnin niille maahanmuuttajille, jotka eivät ole työllisyysalueen asiakkaita ja joiden ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä on kulunut enintään kolme vuotta, jos hän:

- 1) on Laki kotoutumisen edistämisestä 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu henkilö;
- 2) saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista lasten kotihoidon tukea; tai
- 3) pyytää arviointia tai hänestä tehdään 9 §:ssä tarkoitettu yhteydenotto ja hänen arvioidaan sitä tarvitsevan.

Työttömille työnhakijoille palvelutarpeen arvioinnin järjestää työllisyysalue.

Kunnat järjestävät palvelutarpeen arvioinnin omana työnä tai yhteistyönä muiden kuntien kanssa. Palvelutarpeen arviointi tehdään tarvittaessa monialaisesti yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa.

5.3 Kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajalle laaditaan kotoutumissuunnitelma, jos tämän arvellaan sitä palvelutarpeen arvioinnin pohjalta tarvitsevan. Kotoutumissuunnitelma tehdään tarvittaessa monialaisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kunnat tuottavat kotoutumissuunnitelman omana työnä tai yhteistyönä muiden kuntien kanssa. Kotoutumissuunnitelmaa tarkastetaan vähintään kuuden kuukauden välein;

kuitenkin aina, jos kotoutuja-asiakkaan elämäntilanne muuttuu. Työllisyysalueiden asiakkaiden osalta kotoutumissuunnitelman tekee työllisyysalue.

Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan osallistumisesta kotoutumista edistäviin palveluihin. Suunnitelma voi sisältää esimerkiksi monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kotoutumiskoulutusta, luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tai aikuisten perusopetusta. Kotoutumista edistäviä palveluita voidaan järjestää mahdollisuuksien mukaan osana kuntien omia peruspalveluita tai kolmannen sektorin toimintana. Tarvittaessa palveluita voidaan toteuttaa kuntien välisellä yhteistyöllä ja hankkimalla niitä eri koulutusorganisaatioilta tai palveluntuottajilta.

5.4 Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Vuoden 2025 alusta alkaen kuntien velvollisuutena on tarjota kotoutujille monikielistä yhteiskuntaorientaatiota. Kotouttamislain piiriin kuuluvien työllisyyspalveluihin ilmoittautuneille henkilöille orientaation järjestää työllisyysalue. Muille maahanmuuttajille orientaation järjestävät kunnat yhteistyössä alueellisesti ja / tai kansallisesti joko itse tai ostopalveluna. Toteutustavat voivat olla sekä lähiettä etätoteutuksella.

5.5 Toimeentulotuen myöntäminen ja kelan etuudet

Maahanmuuttajan tulee hakea pääsyä Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin. Kela antaa kirjallisen päätöksen sosiaaliturvan piiriin pääsystä. Jos päätös on myönteinen, saa asiakas Kela-kortin.

Suomeen muuttoa pidetään vakituisena silloin, kun henkilö muuttaa Suomeen paluumuuttajana, pakolaisena tai turvapaikanhakijana, jolle on myönnetty vähintään vuoden oleskeluun oikeuttava lupa. Asumista pidetään vakituisena myös silloin, kun henkilöllä on vakinainen työsuhde Suomessa tai vähintään kahdeksi vuodeksi solmittu työsopimus. Jos tarkoitus on muuttaa Suomeen tilapäisesti, yleensä ei ole oikeutta Kelan sosiaaliturvaetuuksiin.

Toimeentulotuen myöntää Kela. Tarvittaessa hyvinvointialue voi myöntää täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea. Yleistä ohjausta ja neuvontaa Kelan etuuksista, saa kunnan maahanmuuton yhdyshenkilöltä.

Kelan asiakkailla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen, jos asiointi ei onnistu omalla äidinkielellä. Infopankki.fi -sivustolle on koottu runsaasti tietoa elämisestä ja asumisesta Suomessa.

5.6 Yhteistyön toiminnan koordinointi

Kuntien maahanmuuttajien kotouttamisohjelman toimintaperiaate on verkostoitunut toiminta eri hallintokuntien viranhaltijoiden ja muiden tahojen välillä. Maahanmuuttajat ovat kuntalaisia, jotka käyttävät samoja palveluja kuin kuka tahansa kuntalainen. Kunnassa on nimetty henkilö, joka hoitaa maahanmuuttajien asioita ja tarvittaessa tekee kiinteää yhteistyötä eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin kesken.

5.7 Tiedottaminen ja konsultointi

Maahanmuuttaja-asioista tiedottamisessa noudatetaan kunnan tiedottamisen strategiaa ja alueellisten sekä valtakunnallisten viranomaisten tiedottamisohjeita.

Tiedottaminen toteutetaan yksilöllisyyden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden periaatteita kunnioittaen sekä huomioiden salassapito- ja vaitiolovelvollisuussäädökset.

5.8 Sosiaali- ja terveystyöpalvelut

Maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystyöpalvelut tuottaa hyvinvointialue.

5.9 Vanhusten ja vammaisten palvelut

Kotoutumisohjelmassa lähtökohtana on, että kotoutumissuunnitelma laaditaan tarvittaessa myös iäkkäille maahanmuuttajille. Heidän kohdallaan huomioidaan henkilön ikä, henkinen vireys, fyysinen toimintakyky, lukutaito, aikaisempi kielitaito ja lähtömaan kulttuuri.

Vanhuksille pyritään järjestämään kotoutumista tukevaa toimintaa esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden ja/tai seurakunnan kanssa. Selvitetään mahdollisuudet järjestää esim. kerhotoimintaa, joka sisältää mm. yhteiskuntatietoutta ja samalla tukisi sosiaalisten suhteiden syntymistä ja kielitaidon kohenemistä.

Hyvinvointialue järjestää vanhuksille ja vammaisille suunnattua kotihoitoa, tukipalveluja, omaishoidon tukea sekä hoiva- ja hoitopalveluita.

Maahanmuuttajien vanhus- ja vammaispalvelut toteutetaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muidenkin palvelua tarvitsevien kuntalaisten.

6. SIVISTYSPALVELUT

6.1 Opetuspalvelut / valmistava opetus

Peruskouluikäiset maahan muuttavat oppilaat osallistuvat peruskoulun valmistavaan opetukseen tai heidät integroidaan osaksi ikätasoa vastaavaan suomalaiseen luokkaan. Valmistavan opetuksen tarkoituksena on, että oppilas selviää riittävästi suomen kielellä ja sopeutuu suomalaiseen kouluun. Pääpaino opetuksessa on suomen kielellä, muita oppiaineita opetetaan kunkin oppilaan ikä- ja taitotason mukaan.

Taito- ja taideaineissa oppilaat pyritään integroimaan ikätasoa vastaavaan suomalaiseen luokkaan mahdollisuuksien mukaan. Valmistavan opetuksen kesto on joustava ja jakson jälkeen oppilas siirtyy hänelle parhaiten sopivaan luokkaan tai jatkoryhmään.

Kussakin kunnassa on nimetty vastuuhenkilö maahanmuuttaneiden valmistavaan opetukseen liittyen.

6.2 Maahanmuuttaja- ja pakolaislasten varhaiskasvatus

Päiväkoti- ja esiopetusikäisten lasten varhaiskasvatukseen sijoittuminen valmistellaan ensin esitietojen perustella ja lopulliset toimet tehdään vasta, kun henkilöt on tavattu ja heidän kanssaan on keskusteltu erilaisista vaihtoehdoista. Perheen tarpeiden mukaisesti järjestetään lapsille päiväkodista mahdollisimman sopiva osapäiväinen tai kokopäiväinen varhaiskasvatuspaikka riippuen resursseista ja perheen tarpeesta. Perheelle tarjotaan myös mahdollisuutta osallistua avoimen päiväkodin toimintaan. Varhaiskasvatus- ja esiopetusasioiden neuvonnassa ja suunnittelussa käytetään tarvittaessa apuna tulkkia.

Varhaiskasvatuksen pedagogisissa ratkaisuissa, toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon lapsen yksilölliset tarpeet sekä kieli- ja kulttuuritausta olemassa olevien varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien lisäksi. Vanhempien kanssa laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tai esiopetuksen oppimissuunnitelma, joihin tarvittaessa sisällytetään lapsen kuntoutussuunnitelma. Yhteistyön onnistuminen edellyttää tulkin käyttöä varsinkin maahantulon alkuvaiheessa.

Lapsen kehitystä ja oppimista havainnoidaan ja tuetaan lapsen päivittäisessä toimintaympäristössä. Suomen kielen opetus ja oppiminen nivoutuu pääosin päiväkodin suunniteltuun arkeen ja luonnollisiin vuorovaikutustilanteisiin lasten välillä ja aikuisten kanssa. Leikin ja toiminnallisten opetusmenetelmien käytöllä pienryhmissä vahvistetaan suomen kielen ja oppimisvalmiuksien kehittymistä.

Varhaiskasvatuksen kasvattajilla tulee olla oman kulttuurin tuntemukseen ja kunnioitukseen pohjautuva myönteinen asenne muita kulttuureja kohtaan. Jotta lapsi voisi kokea taustaansa liittyvän kaksikulttuurisuuden vahvuutena, tulee aikuisten ja koko kasvuympäristön välittää tätä arvostusta. Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa. Vanhempia kannustetaan välittämään lapselleen omaa äidinkieltään, ajatteluaan, perinteitään ja tapojaan, jotka ovat tärkeitä lapsen identiteetin muodostumiselle.

Maahanmuuttajalasten esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman toiminta-ajatuksen sekä yleisten kasvatus- ja oppimistavoitteiden mukaisesti, kuitenkin aina lapsen yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta huomioiden.

Esiopetuksessa pääpaino on kokonaisvaltaisessa kasvun tukemisessa; opetuksen pitää antaa lapselle mahdollisuus muodostaa itsestään myönteinen minäkuva sekä vahvistaa lapsen omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä. Opetuksella tuetaan suomen kielen ja mikäli mahdollista myös lapsen oman äidinkielen kehittymistä sekä mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin.

Kussakin kunnassa on nimetty vastuhenkilö maahanmuuttaneiden varhaiskasvatukseen liittyen.

6.3 Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen palvelut

Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi tarjoaa laajasti harrastusmahdollisuuksia, joilla voidaan edesauttaa maahanmuuttajien kotoutumista. Vapaa-ajan- sekä nuorisotoiminnan toiminta-ajatuksena on erilaisuuden hyväksyminen kaikissa muodoissa. Kuntien oman toiminnan lisäksi yhteistyö urheiluseurojen, yhdistysten ja seurakunnan kanssa on tärkeää.

Kotouttamisohjelmassa lähtökohta on, että mikäli maahanmuuttajaryhmän vastaanottamista valmistellaan, yhteistyötä tehdään jo ennen kuin ryhmä on saapunut. Yhteistyön lähtökohtana ovat ennakkotiedot ja niiden pohjalta laaditut suunnitelmat tarvittavista kursseista. Limingan kansalaisopisto toteuttaa vuosittain runsaasti eri alojen kursseja, joihin maahanmuuttaja voi osallistua yhdessä muiden kurssilaisten kanssa. Pääpaino kursseissa on suomen kielen oppiminen osana kotoutumista. Muut kansalaisopistot eivät tällä hetkellä järjestä kursseja vähäisen kohderyhmän vuoksi.

Kotouttamistilanteessa toiminnat ja yhteistyöt muiden toimijoiden kanssa suunnitellaan tilannekohtaisesti.

6.4 Aikuisen maahanmuuttajan opiskelu- ja työllistymispalvelut

Työllisyysalueen osuus maahanmuuttajien kotoutumisessa on merkittävä. Työllisyysalueen kautta maahanmuuttajat voivat hakeutua työhön, koulutuksiin, työharjoitteluun, työelämävalmennukseen tai kuntouttaviin toimenpiteisiin.

Alle kaksi vuotta Suomessa asuneet maahanmuuttajat kuuluvat kotouttamislain piiriin. Ensisijaisena tavoitteena on saada riittävä suomen kielen taito sekä oppia tuntemaan suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää. Oulun seudun työllisyysalueella kotouttamislain piiriin kuuluvien maahanmuuttajien palvelut on keskitetty BusinessOuluun. Työnhakijaksi rekisteröidytään ja työnhaku käynnistetään kotikunnan työllisyyspalveluissa, jonka jälkeen asiakas ohjataan Oulun palveluihin. Työnhakijana olevan kotoutuja-asiakkaan palvelupolku kuvataan tarkemmin Oulun seudun työllisyysalueen toimintamallissa. (LIITE 1)

Työllisyysalue on tärkeä yhteistyökumppani kotouttamisessa. Pääsääntöisesti yhteistyö maahanmuuttajan henkilökohtaisen kotouttamissuunnitelman laatimisessa tapahtuu kunnan maahanmuuttovastaavan kanssa.

Työnhakijaksi rekisteröityneelle maahanmuuttajalle laaditaan henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelmassa kartoitetaan maahanmuuttajan työmarkkinavalmiuksia, omia tavoitteita ja suunnitelmia sekä sovitaan konkreettisesti niistä toimenpiteistä, joiden avulla maahanmuuttaja voi hankkia työelämässä, koulutuksessa sekä muussa yhteiskunnallisessa osallistumisessa tarvittavia valmiuksia. Työnhakijaksi rekisteröitynyttä maahanmuuttajaa tiedotetaan oikeuksistaan ja

velvollisuuksistaan työnhakijana, eri palveluvaihtoehdoista sekä avointen työpaikkojen tiedonlähteistä.

Yksi keskeisimmistä kotouttamisen välineistä on kotoutumiskoulutus, jota työllisyysalue hankkii kotoutumisajalla oleville maahanmuuttajille. Koulutusta hankitaan tarvelähtöisesti niille paikkakunnille, joilla on riittävän kokoinen koulutusta tarvitseva ryhmä.

Tarvittaessa asiakkaita myös ohjataan muilla paikkakunnilla järjestettävään koulutukseen. Seudun kunnille sopivaa kotoutumiskoulutusta on hyvin tarjolla Oulussa, ja näitä koulutuksia voidaan tarvittaessa hyödyntää.

Työvoimavirkailijat toimivat kotoutumissuunnitelmien laatimisessa yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa silloin, kun kotoutuja on myös sosiaalitoimen asiakas. Tarvittaessa käytetään tulkkia.

Kotoutumissuunnitelman toteutumista seurataan ja suunnitelmaa päivitetään työvoimavirkailijan ja asiakkaan säännöllisissä tapaamisissa. Olennaista on tunnistaa asiakkaan osaamistausta ja elämäntilanne sekä löytää tähän kokonaisuuteen kulloinkin parhaiten soveltuvat palveluvaihtoehdot. Kotoutumisen alkuvaiheessa kielen opiskelu ja omaan ympäristöön tutustuminen voivat olla etusijalla. Ammatillisten suunnitelmien merkitys kasvaa, kun hakija hallitsee perustaidot ja kykenee toimimaan uudessa ympäristössään. Erityisesti heikon kielitaidon ja koulutustaustan omaavien maahanmuuttajien työelämään sijoittuminen vaatii usein vuosia kestävästä palveluprosessista.

7. KOLMANNEN SEKTORIN TOIMINTA

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan pääasiallisesti järjestöjä, säätiöitä ja osuuskuntatoimintaa, joiden toiminta on voittoa tavoittelematonta ja yksityistä. Usein myös seurakunnan toiminta luetaan kolmanteen sektoriin. Kunnat koordinoivat kotoutumisen yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa.

Oulun läheisyys sekä hyvät kulkuyhteydet mahdollistavat myös Oulussa toimivien järjestöjen ja yhteisöjen palveluiden käyttämisen.

LIITE 1

Kotoutumispalvelut työllisyyspalveluissa Oulun seudun työllisyysalueella

Työnhakijaksi ilmoittautuneen maahanmuuttajan, joka kuuluu kotoutumislain piiriin, palvelussa sovelletaan Lakia kotoutumisen edistämisestä (681/2023) sekä Lakia työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023). (681/2023 3§ Lain soveltaminen työnhakijaan: Työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan 14–24 §:ssä tarkoitettujen palveluiden järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan lisäksi, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa säädetään, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.) Lisäksi kaikkia asiakkaita velvoittaa Työttömyysturvalaki, Yhdenvertaisuuslaki sekä palvelun takaamiseksi tietyissä tapauksissa Laki sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista.

Kaikissa henkilöasiakkaan palveluissa toteutetaan Pohjoismaista palvelumallia (POMA), joka tuli voimaan 2.5.2022. Pohjoismaisessa työvoimapalvelumallissa työnhakija hakee työtä oma-toimisesti ja saa työnhakuunsa yksilöllistä tukea entistä aikaisemmassa vaiheessa ja tiiviimmin. Työnhakijan velvollisuuksiin kuuluu hakea tiettyä määrää työmahdollisuuksia, jotta oikeus työttömyysturvaan jatkuu.

Maahanmuuttajat ilmoittautuvat työnhakijoiksi oman kuntansa työvoimaviranomaiselle. Kotoutumisajalla oleville asiakkaille tarjotaan työllisyysalueella lakisääteiset työvoimapalvelut: Ohjaus ja neuvonta, Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, Kotoutumis- tai monialainen kotoutumissuunnitelma, Työvoimakoulutuksena toteutettava kotoutumiskoulutus ja siihen kuuluvat kielikartoitukset sekä kielitestaukset. Omaehtoisen opiskelun tukeminen on mahdollista kotoutumislain mukaan, jos asiakas menee muuhun suomen- tai ruotsinkieliseen koulutukseen, kuin työvoimakoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen. Poikkeuksena asiakkaan ymmärtämällä kielellä toteutettava monikielinen yhteiskuntaorientaatio (Kotolaki 29§).

Oulun seudun työllisyysalueen toimintamallissa kuvataan työnhakijana olevan kotoutuja-asiakkaan palvelupolku työvoimapalveluissa. Työllisyysalueen sopimuskunnat vastaavat työllisyysalueen sopimusten mukaisesti muista kuin keskitettyjen palveluiden piiriin kuuluvien kotoutuja-asiakkaiden sekä kotoutumisajan ylittäneiden asiakkaiden työvoimapalveluista. Kukin kunta tekee yhteistyötä asiakkaan palvelutarpeen mukaan mm. työllisyysalueen sisällä sekä hyvinvointialueen, muiden viranomaisten ja palveluntuottajien kanssa.